

کمپ دیوید و تأثیر آن بر روابط ایران و مصر

۲ مرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱:۱۶

۱۰ سال از قطع رابطه ایران و مصر گذشته بود که با وخیم‌تر شدن بیماری جمال عبدالناصر، انور سادات معاون او زمام امور را در دست گرفت و به مرور زمان روابط ایران و مصر حسنه گشت و مناسبات از سر گرفته شد.

به نظر می‌رسد یکی از نقاط اشتراک فکری و استراتژیکی انور سادات و محمدرضا پهلوی، علاقه به ایجاد رابطه مسالمت آمیز با اسرائیل بوده است، البته به دلیل جو حاکم بر جامعه عرب، این امکان برای سادات مستقیماً پس از مرگ جمال عبدالناصر در شهریور ۱۳۴۹ فراهم نبود ولی با حضور هویدا، نخست وزیر ایران در تشییع جنازه ناصر و سپس حضور سادات در تهران یک سال پس از روی کار آمدنش، کم کم شرایط به سوی این باور سوق داده شد که در آینده‌ای نزدیک مصر نیز به هم‌پیمانان اسرائیل می‌پیوندد.

با اخراج مستشاران روسی از مصر و گسترش روابط تهران و قاهره، آمریکا نیز به عنوان حامی سادات و کشور او ظاهر شد؛ در جنگ رمضان که در سال ۱۳۵۲ به وقوع پیوست، با وجود تصرفات فراوانی که اسرائیل در صحرای سینا به دست آورده بود، سادات بنا بر میل شخصی و عدم توجه به خواست مردم کشورش با اعلام آتش بس سازمان ملل موافقت کرد و از این پس جریان جدیدی در جهت ایجاد صلح و روابط حسنه میان مصر و اسرائیل شکل گرفت.

روابط دیپلماتیک ایران و مصر و مذاکرات صورت گرفته در این دوره هیچ گاه بدون اشاره به جایگاه اسرائیل در خاورمیانه به وقوع نپیوسته است و تا پیش از انقلاب ۱۳۵۷، همواره ایران بر برقراری این روابط اصرار داشته، چنانچه وقتی انور سادات در سال ۱۳۵۴ در برابر چشمان بهت زده مصریان، دیگر اعراب و مسلمانان به اسرائیل سفر می‌کند، پس از کارتر، شاه ایران دومین رئیس کشوری است که این حضور را مورد حمایت قرار می‌دهد و آن را آغازی برای شروع مذاکرات فی‌مابین مصر و اسرائیل می‌داند.

از مذاکرات و گفت‌وگوهای میان سفرا و مسئولین دو کشور بالاخص شخص شاه ایران و انور سادات به راحتی می‌توان دریافت که حکومت ایران تا چه میزان مشتاق برقراری روابط قاهره- تل‌آویو بوده است چنانچه بعدها مقامات قاهره، در زمینه سفر سادات در ۲۵ خرداد ۱۳۵۵ بیان می‌کنند که در این سفر شاه ایران تلاش بسیاری در جهت ترغیب سادات به برقراری رابطه با اسرائیل انجام داده است.

روند برقراری روابط دیپلماتیک میان مصر و اسرائیل با تشویق و ترغیب ایران و آمریکا به همین منوال پیش می‌رفت تا اینکه در ۳ دی ۱۳۵۶، مناخیم بیگن، نخست وزیر وقت اسرائیل، در رأس یک هیأت وارد اسماعیلیه شد و با انور سادات که او نیز در رأس هیأتی مصری بود به تبادل نظر و مذاکره پرداخت. در جلسه‌ای که میان آن دو برگزار شد، طرح تشکیل کمیسیون نظامی (در جهت عقب‌نشینی نظامیان اسرائیل از مناطق مصر)، کمیسیون مدنی و کمیسیون سیاسی (مساله فلسطینی) بیان می‌گردد که پس از پایان جلسه از سوی وزرای امور خارجه دو کشور، محمد ابراهیم کاملا (مصر) و موشه دایان (اسرائیل) اعلام می‌شود. گرچه هیچ یک از طرفین از این جلسه ابراز رضایت کامل نداشتند اما این دیدار را می‌توان نقطه آغاز مذاکرات صلح میان مصر و اسرائیل عنوان کرد.

قرارداد کمپ دیوید و آنچه در ایران می‌گذشت

یک سال پس از دیدار هیأت مصری و هیأت اسرائیلی در اسماعیلیه، در شهریور سال ۱۳۵۷، انور سادات و مناخیم بیگن به دعوت جیمی کارتر، رئیس جمهور آمریکا در کمپ دیوید، یکی از استراحتگاه‌های رئیس جمهور آمریکا، گردهم آمدند و ۱۲ روز به صورت غیررسمی و مخفیانه به گفت‌وگو و مذاکره پرداختند. این دوره مذاکرات همزمان با حوادث تلخ ۱۶ و ۱۷ شهریور (۷ و ۸ سپتامبر) و کشتار مردم در میدان ژاله تهران بوده است بنا بر آن چه که در خاطرات برخی حاضرین در این جلسات وجود دارد، حتی شایع است مقامات اسرائیلی، به آمریکایی‌ها گوشزد می‌کنند که مسائل ایران در حال حاضر پر اهمیت‌تر از روابط سیاسی مصر و اسرائیل است، اما کارتر از ادامه این گفت‌وگو امتناع کرده و با بی‌توجهی به بررسی ادامه مذاکرات روی می‌آورد.

با وجود این اوصاف، بار دیگر به گزارش اسناد باقی مانده از این دیدار، در همان روز سادات با تهران تماس برقرار کرده و به دلداری شاه ایران پرداخته و از مساعدت دولت مصر به دولت او خبر می‌دهد. پس از این گفت‌وگو، کارتر نیز در تماس خود با شاه، از حوادث پیش آمده در ایران و عواقب این درگیری‌ها ابراز نگرانی می‌کند و موجبات دلگرمی و تقویت روحیه شاه ایران را فراهم می‌کند. محمدرضا پهلوی در کتاب "پاسخ به تاریخ"، منکر این تماس شده است اما حاضرین در این مکان، از جمله سایروس و نس، وزیر امور خارجه آمریکا و گری سیک، معاون برژینسکی و رئیس شورای امنیت ملی در کاخ سفید، بر تماس تلفنی کارتر با شاه ایران شهادت داده‌اند.

پس از این رویداد، در ۱۹ شهریور (۱۰ سپتامبر) اردشیر زاهدی، سفیر کبیر ایران به واشنگتن می‌رود و با وارن کریستوفر، معاون وزیر خارجه آمریکا بر سر مسائل ایران و نقش کمونیست‌ها در آشوب‌های اخیر به گفت‌وگو می‌نشیند. کریستوفر، ضمن تاکید بر پشتیبانی دولت آمریکا از ایران، خواستار رعایت اعتدال در اجرای مقررات حکومت نظامی می‌شود و در ادامه از عدم وجود سندی مبنی بر دخالت شوروی سخن به میان می‌آورد. زاهدی به همراهی آمریکا با اپوزیسیون اشاره می‌کند و کریستوفر عدم مذاکره با اپوزیسیون از سوی آمریکا را، به دلیل حفظ روحیه شاه بیان می‌کند.

این در حالی است که مذاکرات در کمپ دیوید و در میان طرفین، بدون توجه به اوضاع ایران که هر سه آنها خود را حامی و دوست او می‌دانستند به قوت خود ادامه داشت. مفاد موجود در این مذاکره تا روز ۲۶ شهریور (۱۷ سپتامبر ۱۹۷۸)، بر همگان پوشیده بود

که با امضای قرارداد کمپ دیوید، در کاخ سفید آشکار شد. در هنگام امضای قرارداد کمپ دیوید، اردشیر زاهدی به نمایندگی از شاه ایران نیز در کاخ سفید حضور داشت و بلافاصله پس از امضای این قرارداد، برقراری روابط سیاسی میان این اسرائیل و مصر را از سوی شاه ایران به هر دو آنها تبریک گفت. بر اساس این پیمان، اسرائیل از سوی مصر به رسمیت شناخته شد، اسرائیل موظف شد از تمام صحرای سینا عقب‌نشینی کند و این منطقه پس از تخلیه کوچ نشین‌های اسرائیل، به یک منطقه خالی از سلاح (غیرنظامی) تبدیل شود و در برابر این قرارداد، آمریکا نیز مبلغی بالغ بر چهار هزار میلیون دلار برای اسکان دوباره کوچ‌نشینان بپردازد و فلسطینیان در نوار غزه و کرانه غربی رود اردن تحت نظارت دولت اسرائیلی به خودمختاری دست یابند.

این قرارداد، اولین پیمان میان اعراب و اسرائیل بوده است و در هنگام امضای آن بسیاری بر این باور بودند که به زودی مشکل اعراب و اسرائیل حل خواهد شد و به تبعیت از آن درگیری فلسطین و اسرائیل نیز پایان خواهد گرفت، در نتیجه جایزه صلح نوبل سال ۱۹۷۸ با همین امید به انور سادات و مناحیم بگین به طور مشترک تعلق گرفت.

روابط ایران و مصر پس از قرارداد کمپ دیوید

پس از امضای قرارداد کمپ دیوید، حسنی مبارک وزیر دفاع مصر برای ارائه گزارشی از این قرارداد به شاه ایران، وارد تهران شد. این قرارداد موجب عکس‌العمل شدید کشورهای عربی شد از جمله اینکه، کشورهای عربی به منظور ابراز خشم و انزجار از امضای این قرارداد، رابطه خود را با مصر قطع کرده و سفارت‌خانه‌ها را تعطیل کردند، حتی مصر از اتحادیه عرب نیز اخراج شد.

امام خمینی نیز در مصاحبه‌ای با خبرگزاری آسوشیتدپرس در روز ۱۶ آبان ۵۷ این توافقنامه و نظایر آن را توطئه‌ای برای مشروعیت بخشیدن به تجاوزات اسرائیل خواند که نتیجتاً شرایط را به نفع اسرائیل و به ضرر اعراب و فلسطینی‌ها تغییر می‌دهد.

این گفت‌وگو و نظایر آن از همان ابتدا بیانگر موضع‌گیری انقلابیون ایران در برابر قرارداد کمپ دیوید و نحوه روابط آتی آنها با طرفین قرارداد مذکور پس از پیروزی انقلاب است، چنانچه دکتر کریم سنجابی، اولین وزیر خارجه پس از انقلاب، در پیامی به یاسر عرفات، این قرارداد را به خنجر زدن از پشت به فلسطینی‌ها تعبیر کرد و با عرفات ابراز همدردی کرد؛ اینگونه بود که ایران به جبهه مخالف این پیمان پیوست.

پس از تصرف سفارت مصر توسط دانشجویان عرب به عنوان اعتراض به پیمان کمپ دیوید در ۶ فروردین ۵۸ می‌توان گفت یکی از اولین فرمان‌های حکومتی امام خمینی به دولت موقت در زمینه روابط بین‌الملل، قطع روابط دیپلماتیک با مصر است این حکم پس از نامه ابراهیم یزدی، وزیر امور خارجه دولت موقت (پس از سنجابی) مبنی بر ضرورت قطع رابطه با مصر در فضای موجود صورت گرفت.

در متن فرمان امام، به وزیر امور خارجه دولت موقت در تاریخ ۱۳۵۸/۲/۱۱ آمده است :

جناب آقای دکتر ابراهیم یزدی وزیر امور خارجه

با درنظر گرفتن پیمان خائنانه مصر و اسرائیل و اطاعت بی چون و چرای دولت مصر از آمریکا و صهیونیسم، دولت موقت جمهوری اسلامی ایران قطع روابط دیپلماتیک خود را با دولت مصر بنماید.

روح الله الموسوی خمینی

اگر چه امام در روابط ایران و مصر تنها بر قرارداد کمپ دیوید اشاره کرده است اما به دلیل پذیرش شاه ایران از سوی دولت مصر و پذیرایی انور سادات و همسرش از او و ملکه فرح و همچنین تبلیغات سوء دولت سادات نسبت به انقلاب ایران، همین حکم موجب قطع رابطه کامل این دو کشور شد.

پس از آن امام خمینی در پاسخ به نامه سرهنگ قذافی، رهبر لیبی در ۱۷ اردیبهشت ۵۷ بر عمل به این حکم تأکید کرده و چنین مرقوم می کند: «دولت های اسلامی، باید دولت مصر را در این خیانت بزرگی که بر اسلام و مسلمین نموده است، به جای خود بنشانند و با آن قطع رابطه کنند. ملت مصر باید دست این خیانتکار را از کشور خود قطع کند و ننگ سرسپردگی به آمریکا و صهیونیسم را از خود بزدایند.»

ابراهیم یزدی، وزیر امور خارجه دولت موقت نیز درباره این تصمیم، موج ایجاد شده در میان کشورهای عربی و اسلامی در منزوی کردن مصر و قطع رابطه با آن به موجب برقراری روابط دیپلماتیک با اسرائیل و هماهنگی با تصمیمات دیگر کشورهای اسلامی، را عامل اصلی تصمیم به قطع روابط با مصر بیان کرد.

پس از حکم امام در زمینه قطع رابطه با مصر به دلیل امضای قرارداد کمپ دیوید و صلح این کشور با اسرائیل و نادیده گرفتن حقوق مردم فلسطین، تاکنون تغییری در مناسبات دیپلماتیک ایران و مصر ایجاد نشده و دو کشور در وضعیت قطع روابط بسر می برند.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۱۲۱/کمپ-دیوید-تأثیر-روابط-مصر-ایران>